ئەنتیگۆنی

سۆفۆکلیس (گریکی)

(٤٩٦ - ٤٠٦ پ.ز)

institut kurde de paris

سۆفۆکلیس

(٤٩٦ – ٤٠٦ پ. ز.)

سۆفۆکلیس لە شادترین چەرخی هونەری شانۆیی گریکدا ژیاوە. لە بنە
ماڵەیێکی دەست ڕۆیشتوو کە سوفیۆنیا ژەوی هەبوو لە شێلک بوا. لە تەمەنی
شازدە ساڵیدا تاجی نێرگزی گشتی دەگێڕاوە بۆ ئەوەی سەرکەوتنی سوپای
گریک لە سالامیس دا. لە تەمەنی بیست و هەشت ساڵیدا یەکەم درامای
شانۆیی سەرکەوتووی لە ئەسخیلۆس [illegible] سۆفۆکلیس
لە چاو ئەو دیکە شانۆکانی تری گریکدا، یەکەم بیست و یەک شانۆی ئەو گرووپە
ئەسکیلیس پانزە و یوریپیدیس تەنها پێنجیان وەرگرت، سۆفۆکلیس
لە هەموو ئەو دیکە شانۆکانی تر کەمتر شۆڕشگێڕ بوو، بە پێچەوانەی
ئەسکیلیس و یوریپیدیسەوە هەرچی کرداری خواکان
بیانکردایە لای ئەو پەسەند بوو، لای ئەو یەکەم ئەرکی مرۆڤ
جێبەجێکردنی فەرمانی خواکان بوو. لە شانۆگەری ئەنتیگۆنیدا،
قارەمانەکە لە بەر فەرمانەکانی خوا، فەرمانەکانی شا (شا)
دەشکێنێ. پێویستە ئەوەمان لەیاد بێ کە لە سەدەی پێنجەمی
پێش زایینا (شا) کان [illegible] لە ئەسینادا خۆیان
نە بوونە،

ئەنتیگۆنێ

لەوانەیە ئەنتیگۆنێ لە هەموو تراجیدیەکانی گریک بەناوبانگتر بێ،
چونکە یەکەم درامای وێژەییە لە جیهاندا کە قارەمانەکەی ئافرەتێکی
[illegible] دژی فەرمانی شاڕەوای میری.

[illegible]

قارەمانەکە [illegible]

میری دەوەستێ [illegible] (سیبەکان)
براکەی ئەنتیگۆنێ، ئیتیۆکلیس و پۆلینیکس لە سەر تاجی
لە شەڕدان چونکە ئیتیۆکلیس بەجەور چووەتە سەر تەخت و
پۆلینیکس دژی وەستاوە، لە ئەنجامدا هەردوو برا دەکوژرێن و
عامیان دەچێتە سەر تەخت و دەبێ بە شا و فەرمان دەردەکا کە
نابێ لاشەی (پۆلینیکس) بنێژرێ بەڵکو فڕێدرێتە بەر دەمی
سەگ و قەل و داڵەکان چونکە ئەمە ئەنجامی خائینی وڵاتە.
بە فەرمانی (شا) هەر کەسێک دەست بەرێ بۆ ئەو لاشەیە و بینێژرێ
دەستبەجێ دەکوژرێ.

ئەنتیگۆنێ یەکێ لە خوشکەکانی پۆلینیکس فەرمانی شای شکاندووە
بڕیاری ناشتنی براکەی داوە. خوشکەکەی تری (ئیسمین) دوودڵە
چونکە نایەوێ لە ترسانا فەرمانی (شا) بشکێنێ.

ئەنتیگۆنێ: خوشکی خۆشەویستم دەڵێی چی یارمەتیم دەدەی
کە ئەم برا نازدارەمان بنێژین؟

ئیسمین: تۆ شێت بووی، چۆن فەرمانی (شا) دەشکێنی؟

ئەنتیگۆنێ: ئارەزووی خۆتە چی بە ڕاست دەزانی ئەوە بکە.
بەڵام من بەشی بەحاڵی خۆم، پێویستە فەرمانی ئاسمان
بەجێ بهێنم نەک فەرمانی سەرزەرد. لە برا نزیکتر کێیە!

ئیسمین: من ئەوەندە لاوازم کە ناتوانم دژی میری بوەستم.

ئەنتیگۆنێ: چیم لێ دەکەن با بیکەن، کۆتایی ژیان مردنە
بەڵام بە سەربەرزییەوە.

هەر دوو خوشک شانۆ بەجێ دێڵن و تیپێکی گۆرانی لە ئەندامانی ئەنجومەنی شاری سیبس دەردەکەون و بە چۆنیەتی مردنی هەر دوو براکە بۆ جەماوەری دانیشتووان روون دەکەنەوە، وەک تیپی گۆرانی لە تراجیدیای گریکیدا نەک هەر رابەری چالاکی سەر شانۆن، بەڵکو فەلسەفەی شانۆگەرییەکەش روون دەکەنەوە،

پاش ئەوەی تیپی ئەنجومەنەکە کاری خۆیان بەجێ دەهێنن، (شا) دێتە سەر شانۆ و پێیان دەڵێ کە پێویستە بە وردی فەرمانەکەی جێبەجێ بکرێ ‹‹ دەبێ لاشەی پۆلینیکس بە نەنێژراوی بمێنێتەوە چونکە سزای سەرداناوان ـ مردنە ››

لەم کاتەدا پاسەوانێک دێتە سەر شانۆ بە (شا) دەڵێ کە یەکێکی نەناسراو لاشەکەی ناشتووە،

شا : چی دەڵێی ؟ کێ ئازایەتی کردووە ئەو کارە بکا ؟

پاسەوان : جێ ئاگادارم ، نازانم . یەکێکە هیچ نیشانەیەکی بەجێ نەهێشتووە ،
خوای

یەکێ لە ئەندامی ئەنجومەن : گەورەم ئەمە کارێکی/لەسروشت بەدەرە ، دەڵێم

شا : تێبینی بێ قسەت راگرە ، پێش ئەوەی لە داخدا بخنکێم / ئەوە کاری خوا نییە کە خواکان پشتگیری لە گومان بکەن ! ئینجا

رووو دەکاتە پاسەوانەکە و پێی دەڵێ : فەرمانت پێ دەدەم ئەگەر تاوانبار نەدۆزیتەوە ، تۆ لە جیاتی ئەو لە دار دەدرێیت ،
ئەوجا

دووبارە تیپی گۆرانی فەلسەفەی شانۆگەرییەکە باس دەکەن و

پاسەوانەکە ئەنتیگۆنی دەهێنێتە بەردەم (شا).

پاسەوان : گەورەم ئەم ئافرەتە بە تاوانەکەوە گیراوە .. : فەرمانی خۆی لە سەردا بدەوە ، من ئەیشتو دەستی خۆی لێ دەشۆم

~~[illegible]~~

شا : چۆن بە تاوانەکەوە گیرا ؟

پاسەوان : کە گەڕاینەوە چووین لاشەکەمان لە گۆڕەکەی
هێنایە دەر بۆ ئەوەی لە بەردەم دڕندە و قەلەڕەش و داڵدا دایبنێین،
ئێمە لە پەنایەکەوە / خۆمان شاردەوە و تەماشامان دەکرد ... ئەم ئافرەتە بە گریانەوە
هات و دەستی کرد بە داپۆشینی لاشەکە بە گڵ و خۆڵ بۆ ئەوەی
لە تیشکی خۆر بیپارێزێ .. ئێمەش بە پەلە وامان کرد و گرتمان،
ئینجا پاسەوان بە سەرشۆڕییەکەوە باسی ئەبەردی ئافرەتەکەی بۆ
شا گێڕایەوە و گوتی : ((مەقاڵێ سەری بۆ کەسمان دانەنەواند -
من ئەبەردی وام /لە دنیاوە، هەرگیز/))
شا : (بە ئەنتیگۆنی) لەگەڵ تۆمە .. ئەی چاو شۆڕ - دان
بەم کردەوەیەدا دەنێی یا نەء؟
ئەنتیگۆنی : من دەڵێم من کردوومە ... درۆی بۆچی یە؟
شا : هەروا بە ئاسانی یاسای منت پێشێل کرد؟
ئەنتیگۆنی : من بە سەربەستی و ئاسانی یاسای خوا جێبەجێ دەکەم ...
فەرمانەکانی جیهانیتان ڕۆژانە و کاتی یە - بەڵام فەرمانەکانی
ئاسمان هەمیشەیی و نەمرن!
شا : بەڕاستیم بە کەڕێتیدایە !! لە کەڕیکەوە هاتۆتە دەر !!
ئەنتیگۆنی : کەڕێتی لە ... ەم
ئەنتیگۆنی لەلایەن ئەندامانی ئەنجومەنی شاوە جۆری پەسەند و
ئەبەردی ئەنتیگۆنی بیر دەکاتەوە ، ئەنتیگۆنی
ڕێزی لێ گرتنە . هەتا (شا)ش ئەخێ / باش / دەزانێ کە ئەم ئافرەتە کچی خوشکی
فەرمانی شای شکاندووە ... لەوە دەکاتەوە
خۆیەتی و ڕای خەڵکیشی لەگەڵدایە ، لەوانەیە بیسەر
کەچێ بە نەرمی لەگەڵیا بجوڵێتەوە ،
بەڵام ئەوی . پێویستە شا لە سەر ڕای خۆی بمێنێ ((ئەگەر ئەو
دەمم ببەستێ و منیش سزای نەدەم کەوابوو من شای چیم ؟
کەوابوو ئەو پیاوە و من ئافرەت ... نەخێر نابێ نە خۆی و نە
خوشکەکەی لە چارەنووسی خۆیان دەرچن))
ئەنتیگۆنی ! خوشکم گوناهی چی یە ؟ من بە تەنێ ئەمەم کردووە ،
شا باوەڕی پێ ناکا و دەڵێ ئەمیش بەیەکە کەسە تاوانی کردووە ((دەبێ سزا بدرێن)) .
هەردووکتان تاوانتان کردووە و هەردووکتان دەبێ

ئەشتگۆنی : دەی بۆ پەلە ناکەی ؟ من زۆر خۆم بە بەختیار دەزانم کە ئەو کردارەم کردووە .

شا : تۆ خاشێنێکت ناشتووە . تۆ ڕێزی پیاوێکت گرتووە کە شێوە قینیمان لێیە .

ئەشتگۆنی : من لەبۆ خۆشەویستی هاتووەتە ئەم جیهانەوە نەک بۆ تێشەبەری .

شا : کەوابوو بچۆرە ناو گۆڕەوەو ~~[illegible]~~ مردووەکان خۆشبوێ .

لەم کاتەدا شیمین بەدیلی دەهێنرێتە ناو کۆشکەوە .

شا : (بە شیمین) وەرە پێمان بڵێ تۆش وەک ماری لەگەڵ ئەو ماری خوشکتدا لەم تاوانەدا بەشدار بووی ؟

شیمین : دەڵێم من بەشدار نەبووم لە ناشتنی براکەمدا بەڵام ئامادەم کە بەشداربم لە سزای خوشکەکەمدا . ((ئەگەر ئەشتیگۆنی بڵێ من بەشداربووم ئەوا منیش دەڵێم ڕاستە .))

ئەشتیگۆنی بە قین و بێزەوە پێ دادەگرێ کە تەنێ خۆی تاوانبارە و نایەوێ لە شەهیدیدا خوشکی بەشداری بکا چونکە ((ئەو تەنێ بە قسە هەڤاڵی ناگیرێ)) .

شیمین : خوشکە گیان - لەم شەهیدبوونە بێ بەشم مەکە .

ئەشتیگۆنی : مردنی خۆت و مردنی من مەکە بە یەکێ .. خۆت مەکە بە خاوەنی کارێ کە هیچ پێی هەڵنەساوی ... (بە نەرمی یەکەوە) .. خوشکەکەم ئازا بە چونکە هێشتا تۆ زیندووی . مردووە کاتە شا و

شیمین : من چۆن دەتوانم بێ خوشکەکەم بژیم

دەلێرا : گەورەم تۆ چۆن یەکێ دەکوژی کە ئامادە بووە بە دەزگیرانی کوڕی خۆت ؟

شا : کوڕی من ، ئەمانەوێ ، با دوور بێ لە ژنێکی بێ شەرەفی وا .

یەکێ لە ئەندامانی ئەنجومەن : ~~[illegible]~~ لەخودا دەترسن کوشتنیا بڕیاری کۆتایی بێ .

شا : ~~[illegible]~~ یەکێ تر . گوتەی پیرو پیرۆکەم بەسە . دووریان خەنەوە !

× × × ×

هایمۆن ، کوڕی شا ، خەریکە بکەوێتە ناوەوە بۆ ڕزگار

کردنی ئەنتیگۆنی لە مردن . بەڵام شا لە کۆشکەکەی شەپیادە نایەتە خوارێ و

دەڵێ «« کوڕی خۆم لە پێناوی خۆشەویستی ئافرەتێکدا خۆشی

خۆی تەفرە دەدا ... عەیبی لە سەروو هەمووانەوەیە ... یاساو

داوەری بە هەمیچ شێوەیەک دەبێ بپارێزرێن ... نابێ شاییەتی

سەرلێ ئافرەتێ بدرێ وێنێ ...

[illegible]

هایمۆن ئەم عەشق و جۆرێکی ... بەڵام هەروەها

ئەو کارەی ئەنتیگۆنی کارێکی شایانە و جۆرێ ڕەزامەندی و خەڵات

کردنە نەک کوشتن .. «« باوکە گیان گوێ لە ئامۆژگاریم بگری

باشترە لە گوێ نەگرتن ... »» خەوشی نییە

یەکێ لە ئەندامەکانی ئەنجومەن ! گەورەم .. کوڕ لە باوکەوە فێر

دەبێ هەروەها باوکیش لە کوڕەوە ... هەردووکتان بە ئاسانی قسەتان هاتووە .

بەڵام شا هەر تێ ناگات بە تێ گەیشتنی یەکی شایانەوە دەڵێ ««

ئایا من ئەم وڵاتە دەبەم بەڕێوە یا یەکێکی تر ؟ »»

لەم کاتەدا هایمۆن بە توندی دەڵێ «« ئەو وڵاتە نییە

کە تەنیا یەک کەس بیبا بەڕێوە »»

عەشق و جۆری باوک و کوڕ دەگاتە پلەیەک کە شا هەڕەشە دەکا و

دەڵێ ئێستا لە بەرچاوی هایمۆن ئەنتیگۆنی بفەوتێنە بکوژرێ .

هایمۆن «« گەورەم من هاوسەرم بە ئاسانی نایەڵم ئازاری ئەنتیگۆنی

بدەی ... تۆ دەتوانی دیلەکانت چۆن لێ بکەیت ! بەڵام

تۆ جارێکی تر ڕووی من نابینیتەوە »» .

هایمۆن بە توڕەییەوە لە سەر شانۆ نامێنێ . تیپی گۆرانی بێژی

شا دەخاتە دەس «« کە ئێشکی هەرزەکارێ لۆ زگاستەمیەیدا

شا گوێ نادات و دەڵێ «« چی دەکا با بیکا ....

دەبێ »» بەڵام شا

ناتوانێ بە هیچ جۆرێ ئەو دوو خوشکە لە مردن ڕزگار بکا ... »» .

ئەندامی ئەنجومەن ! هەردووکیان ؟ فەرمانت وایە کە هەردووکیان

بمرن ؟

لێرەدا بۆیە ئەم جار شا هەندێ نەرم دەبێ و دەڵێ!

«هەردووکیانم گوت؟ نەی... نەی... هەر ئەشکێنیم

گوت چونکە هەر ئەو تاوانباری ناشتنەکەیە.»

ئەندامی ئەنجومەن: بە چ جۆرێ دەتەوێ بیکوژی؟

شا: لە ژێر زەمینێ بە دیوارەوە هەڵیدەن و سێری تا مردن، چونکە

پێویستە هەموان بزانن کە یاخی بوون لە فەرمانی (شا) کاری شێتانەو

بێ سوودەیە.

× × × ×

ئەشکێنی لە زینداندا بە دیوارێکەوە بەستراوەتەوە. پێغەمبەرێکی

پیری کوێر کە ناوی (ترسیا) یە خۆی پیشانی (شا) دەداو دەڵێ:

ئەم کردارەت ناپەسەندەو نەگبەتیت بۆ دێنێ چونکە تۆ

لە سەر [illegible] پیاسە دەکەی.

شا: ئەوە چی یە؟ من لە دەوڵەت دەلەرزم.

ترسیا: دەوڵەت نەخۆشە. ئەم نەخۆشی یە بەهۆی کرداری

تۆوە بەسەر وڵاتدا هاتووە. تۆ رابەکەت نەناشت و خوشکێکیشت

بە زیندووی ناشت... لەبەر ئەم دووتاوانانە جووتێ سزات

بۆ دێتە خوارێ... فرمێسک بەرامبەر فرمێسک و مردن

بەرامبەر مردن.

بەم ووشە ناهەموارانە ترسیا دوور دەکەوێتەوە. شا

بۆ راوێژ وەرگرتن بە پەستی یەوە روو دەکاتە ئەندامانی

ئەنجومەن: پێم بڵێن چی بکەم باشە؟!

یەکێ لە ئەندامانی ئەنجومەن: برۆ ئەوکیژە لە زیندان ئازاد کەو

گۆڕێکیش بۆ لاشە فڕێدراوەکە هەڵکەنەو بینێژە.

شا: ئەمەم راوێژە تاڵە بەڵام بەناچاری دەبێ خۆم بدەم

بە دەست چارەنووسەوە.

institut kurde de paris

شا بەپەلە رادەکە بۆ زیندانەکە بۆ ئازادکردنی ئەنتیگۆنی بەڵام
ئەماشا دەکا کە کار لە کار ترازاوە و ئەنتیگۆنی بە پەتی خۆی خنکاندووە
لەوە خراپتر، گورەکەشی کە باوکی دەبینێ دەستبەجێ خۆی دەکا بە
قوربانی دەزگیرانەکەی و خۆی دەکوژێ.

لە پێی پەنایی پێشووان دەنگوباسی ناخۆش لە بڕووسکە
خێراتر بڵاو دەبێتەوە. پێش ئەوەی شا بەم دیمەنە جەرگبڕانە
بێتەوە هۆش خۆی و بگەڕێتەوە بۆ کۆشک، پەیامبەرێ بە
هەڵە داوان مردنی هایمۆن دەگەیێنێتە شاژن ((بە مردوویی
باوەشی کردووە بە دەزگیرانەکەیدا کە بەجەور ئەیانهێشت بە
زیندوویی بیگرێتە باوەش... و مردنیان شایەتییەکی مەنگە
بۆ ئەوانەی داوای جێ بەجێ کردنی یاسا دەستکردووەکەی
خۆیانن، بەڵام بۆ پەیامبەر یاسای داوەری کوێرن.))
شاژن بە ئاسپایەوە گوێ لەم ووشانە دەگرێ و بەبێ دەنگی لە
ژوورەکە دەچێتە دەرێ. شاژن بێ ئەوەی
یەکێ لە ئەنجومەنەکان: چی لە مەتێ دەگەیێ؟
ووشەیەکی لە دەم بێتە دەرەوە یا دڵۆپێ فرمێسک لە چاوی
بێتە خوارێ خۆی وون کرد.
حاتی و بێ دەنگی قووڵ ئەنجامی باش نییە. بەسەردەچووە
ئێستا شا بەرەو کۆشک دەگەڕێتەوە و لاشەی کوڕەکەی لە
پەیامبەرێ بە پەلە دێ و پەیامی جەرگبڕی دی بۆ دەهێنێ ((
گەورەم، کۆمەڵێ پەیامی ناخۆشت پێیە، یەکێکیان بەسەر
دەستەوەیە، یەکێکی تریان لەناو کۆشکدا کەوتووە.))
شا: خەمی تری چیم پێ دەڵێی؟ چی لە کۆشکدایە؟
پەیامبەر: شاژن، دایکی کوڕە مردووەکە تا بە دەستی خۆی
خۆی کوشتووە.
شا: بە ناتزیرانە دایک و کوڕم دا بە کوشتن. ئێستاش نازانم
روو بکەمە کوێ.
تیپی گۆرانی: لە دەست چارەی گەردوون دەرباز بوون نییە. و
ئەندێشە و لە باشی کۆلۆ یە.
فەرمانی رۆژگار کۆلوی یە.
زرنگی دێتە گوێ.

+ + + +

institut kurde de paris